בְּאֵר הַגּוֹלָה ג הַרשָׁבָּ״א בְּשֵׁם הַרַאָּבִ״ר וְהַמָּגִּיד פַּרַק כט ד פַּסָחִים ק״ג ה ספר ארחות־חַיִּים בשם התוספות ד שור אַליעזַר וְרַב עְמְרָם

פוסקים

ה שם נ״ג

שַׁבָּת, יְאֲבָל בְּמוֹצָאֵי יוֹם־הַכִּפּוּרִים יֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁמְחַזֵּר (ה) אַחַרָיו: הגה (ד) מִי שָׁאִין לוֹ כּוֹס לְהַבְּדִּיל, בְּשֶׁרוֹאָה הָאֵשׁ מְבָרֵךְ עָלָיו, וְכַן הַבְּשָׁמִים (טור): 🗖 יֹמְצְּוָה מָן הַמֶּבְחָר לְּבָרֵךְ (גֹ) (ה) עַל אֲבוּקָה. הֹוְיֵשׁ מִי שֶׁאוֹמֵר, שֶׁאָם אֵין לוֹ אֲבוּקָה צֶּרִיךְ לְהַדְּלִיק (וֹ) גַר אַחֵר (זֹ) לְצֹרֶךְ הַבְּדָלָה חוּץ מִהַגַּר הַמְיִחָד לְהָאִיר בַּבָּיִת: הגה (ח) *וְגֵר שֶׁיֶּשׁ לוֹ שְׁהֵי פְתִילוֹת מִקְרֵי (ג) אֲבוּקָה (אגויה): ג (ט) ינוֹהַגִּים לְהִסְתַּבֵּל (ד) [ד] בְּבַבּוֹת הַיָּדִים וּבַצָּפָּרְנָיִם: הגה וְיֵשׁ לְרָאוֹת בְּצַבָּרְנֵי יַד יָמִין וְלָאֲחוֹ הַכּוֹס בְּיֵד שְׂמֹאל, וְיֵשׁ (י) לְכְבּּף הַאֶּצְבָּעוֹת לְתוֹךְ הַיֵּד, ניא) שאָז רוֹאָה הַצּפָּרְנִים עם הַכָּפּוֹת בְּכַת־אָחָת, וְלֹא יִרְאָה פְּנֵי הָאָצְבַּעוֹת שָׁבַפְנִים (זוהר פ׳ בראשית ובפ׳ ויקחל): יאָין מְבָרְבִין עַל הַגַּר עַד שֶׁיֵאוֹתוּ לְאוֹרוֹ, (יב) חְּהַיְנוּ שֶׁיִּהְיֶה סְמוּדְּ לוֹ בִּכְדֵי (יג) שֶׁיּוּכֵל

2 palms שערי תשובה

באר היטב (ל) אַחֲרָיו. לְהוֹרוֹת שָׁיוֹם זֶה קָרוֹשׁ משְׁאָר יוֹ״ט, שֶׁנֶאֱסַר לְהַבְּעִיר אוּר:

קי"ן! בַּל"א לַהַבְּדֶּלָה, מִפְּנֵי שֶׁרֵיחוֹ רַע, ס"ח. וְעָיֵן בַּכנה"ג: (ג) אַבוּקָה. וּכְנֵר

(כ) עַל אֲבוּקָה. וְדִוְקָא שֶׁל שַׁצְנָה, סַפֶּר הַכּנָנוֹת. וְלֹא יִקַּח עֵץ שְׁשְׁמוֹ

[7] בְּכַבּוֹת. עבה״ט. וְכָתַב מח״ב, שֶׁבְּסַדֶּר הַכַּנְנוֹת שֶׁפְּדֵּר מָהַנִ״שׁ כָּתָב לֹכְפּף רָאשִׁי אָצְבְּעוֹתִיו הָיְסָנִים אָל תּוֹךְ כָּפּוֹ הַיְמַנִית וַאַגוּדֵל מְכָּשָּה תַּהְתִּיהֶם, וְיִהְיוּ נְכְפָּפִים נָגָד פָּנֵיו שָׁל הָאָדָם הַמְּבָרַף וְגַם יִהְיוּ נִכְפָּפִין לְפְנֵי הַנֶּר, וְיִסְתַּכּל בְּצַפָּרְנָיו לְכָד וְלֹא בְּתוֹךְ כְּנֵי הָאָצְבָּעוֹת, וְהָאֵרִיךְּ בָּזָה, ע״ש:

שֶׁל שַׁעֲנָה אָם קְלוּעִים ב׳ יַחָד חֲשׁוּבִים אֲבוּקָה אֲבֶל כַּל אֶחָד בִּפְנֵי עַצְמוֹ לֹא חָשִיב אַבוּקָה, מ״א: (ד) בְּכַפּוֹת. ב״י בְּשֶׁם ש״ל כָתב: כֶּךְּ הוּא הַמְּנָהָג, מְחָלֶה מָכְנִיס אָצְבְּעוֹתִיו לְתוֹךְ יָדוֹ וּמַחְשִׁיךְ מַּחְמֵּיהֶן וְאח״כ פּוֹשְׁטַן וְנִמְצָא אוֹר בִּמְקוֹם חשֶׁךְ וּמְכֶרָךְ, שֶׁכֶּךְ גָאוֹת מֵהָאוֹר, עכ״ל. וּבַכַּנַנוֹת כָּתָב לְהַחֲזִיר אֲחוֹרִי הָאֶצְבָּעוֹת מְקוֹם הַצִּפְרָנִיִם כְּנָגֶד הָאוֹרְ חִיבֶּר, שְׁבֶּרָנוֹת כָּתָב לְהַחֲזִיר אַחוֹרִי הָאֶצְבָּעוֹת מְקוֹם הַצִּפְרָנִיִם כְּנָגֶד הָאוֹרְ חִיצָּה, וְלֹא בְּי״מ לְהַחֲזִיר פְּנִימוֹת ָהָאֶצְכָּעוֹת לְכַפּוֹתָם, וְזָה כִּמ״ש רַמֶ״א, וְנ״ל דְּמִש״ה גוֹהָגִין לְכָפּוֹת הָאֶצְבָּעוֹת לְתוֹדְ הַיָּד כְמ״ש רַמִ״א וְאח״כ פּוֹשְטִין אוֹתַן וְרוֹאִין מְאַחוֹדִיהָן, לַצֵּאת יְדֵי שְׁנֵיהֶם, מ״א:

> באור הַלֶּכָה משנה ברורה

* וגר שַׁיָשׁ לוֹ שָׁהֵּי פְתִילוֹת וְכוּ׳. עַיֵּן בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה בְּמָה שֶׁכָּתַבְהִי דְּכְנֵר לַחֲזֹר אַחְרָיו. שָאֵין מְבָרְכִין אָלָּא לְזֵכֶר שֶׁנְּבְרָא הָאוּר בְּמוֹצָאִי־ שֶׁלֵנוּ אָם מָנָח שֶׁם כַּמָּה פְתִילוֹת הָנֵי כְּמוֹ פְתִילָה עָבָה וְכוּ׳, כַּן כָּתְבוּ שַׁבָּת, וְכַנַ״ל, וְעַל־כֵּן יוּכַל לְבָרֵךְ עַל הַכּוֹס אֲפִלוּ בְּלֹא גַר, וּמָתַי הַלְּבוּשִׁי־שִּׂרָד וְהַפְּרִי־מְגָדִים. וּלְפִי זֶה, לְפְנֵי הַכְּשָׁשִׁית שֶׁל זְכוּכִית שֶׁלְנוּ [שֶׁקּוֹרִין שָּיִּוְדַּמֵּן לוֹ אַחַר־כָּךְ שֶׁיִּרְאֶה אֵשׁ וְיֵהָנֶה לָאוֹר יְבָרֵךְ ׳בּוֹרֵא מְאוֹרֵי לָאמְפָּ²], אַף שָׁהִיא מְאִירָה מְאֹד יוֹתֵר מִכָּמָה נֵרוֹת, אַכְּלוּ הָכֵי הִיא רַק פְּתִילָה ָּהָאָשׁ׳⁴), וְאַךְּ דַּוְקָא בְּלֵיל מוֹצָאִי־שַׁבָּת וְלֹא יוֹתֵר, דְּעָבַר זְמַנּוֹ, עָבָה וְאֵינָה חֲשִׁיכָא כָאַבוּקָה. אָמְנָם מדּבְרִי אֲגַדָּה עַצְמוֹ יַשׁ לוֹמֶר דְּכָנָנְתוֹ לְהַכְּדְּ, וּכְדְלָקְמֶּן בְּסִימֶן רצט סָעִיף ו: (ד) מִי שָׁאֵין לוֹ כּוֹס וְכוּ׳. וְאָם דְּלֹא מָבַּעְיָא אָם הָאוֹר גָּרוֹל בְּיוֹתֵר כְּמוֹ עֲשָׁשִׁית שֶׁלָנוּ, דְּזָה מִקְּרֵי אַבוּקָה מִפְּשׁ, אָלָא אָפָלוּ אָם הָאוֹר הוּא קָטָן. כַּיוַן שֶׁהִיא מְשְׁתַּי נַרוֹת חַשִּׁיבָא אֲבוּקָה. אָמְנֶם משער שיִוְדַּמֵן לוֹ כּוֹס בַּלַיִלָה, וְרוֹצֶה לְלְמֹד קֹדֶם שִׁיָבוֹא לְיַדוֹ מצֶּד אַחַר גַרְאָה דְּיֵשׁ לְמְנֹעַ לְכַתְּחָלָּה מִלֹּקָח אֶת הָעֲשָׁשׁית שֶׁל זְכוּכִית בַשְּׁבִיל הַכּוֹס, (ג) מְצַדֵּד הַגָּאוֹן רַבִּי עֲקִיבָא אֵיגֶר בְּחִדּוּשִׁיו שֶׁלֹא יְבָרַדְּ עַתָּה אָבוּקָה, דָּהָרָי מִי שֶׁלוֹקָחַ אַבוּקָה הוּא כְּדֵי לְקַיֵּם מִצְוָה מִן הַמַּבְּחָר [דְּמִדִּינָא סָגִּי עַל הַגַּר, וְטוֹב יוֹתֵר שֶׁיְסַדְּרֵם עַל הַכּוֹס: ב (ה) עַל אַבוּקָה. בָּגֶר קָטֶן יְחִידִי], וְכִּדְאִיתָא בָּגְמָרָא וְשֻׁלְחָן־צֶרוּדְּ, וּמִצְוָה מִן הַמָּבְּחָר נְרְאָה שַׁאוֹרָהּ רָבִי), וְטוֹב לְהַדֵּר שֶׁיִהְיֶה שֶׁל שַׁצְנָה [מ״א בשם כונת דְּנַדָּאִי לִית בָּנָה, דַּהָרִי דַּעַת הַשַּׁלְחַן־עֵרוּךְ לְקַמָּן בְּסוֹףְ הַפִּימָן דְאַין לְבָרַךְּ יבּוֹרֵא האר"ין 8). עוד כַּתָב בִּשֶׁם סַפַר חַסִידִים, דְּלֹא יָקַח עֲצֵי דְמִשְׁחָן, מְאוֹרֵי הָאָשׁ׳ עַל הַגַּר הַטְּמוּן בְּאַסְפָּקְלַרְיָא, וּכְפַּשְׁטוּת לְשׁוֹן הַיְרוּשַׁלְמִי, וּנְהִי שֶׁקּוֹרִין קִי״ןְוּ בָּלְשׁוֹן אֲשְׁכְּנֵז, מִפְּנֵי שֶׁרֵיחוֹ רַע; וְנִרְאָה דְּהַיְנוּ אוֹתֶן דְּדַעַת הָאַחָרוֹנִים לְפָסֹק פְּהָרַשְׁבָּ״א שֶׁמֵּקֵל בָּזֶה, מִכָּל מָקוֹם יַשׁ כַּמָּה רְאשׁוֹנִים שָׁנִשְׁמָע מֵהֶן רֵיחַ רַע שֶׁל זֶפֶּת. וְהָנֵה לְצֵיל כְּסִימָן רסד אִיתָא, דְּגַם רָאָיָמִי בְּשִׁיטָת הָבִּית־יוֹסף. וּמְצְוָה מְן הַמַּבְחָר בְּוַדָּאִי לֵית בָּזֶה. וְעַיֵּן בְּסוֹף בְּנֵר שֶׁל זֶפֶת גּוּפָא מַדְלִיקִין בְּלֵיל־שַׁבָּת, וְכֵן בְּעִטְרָן שֶׁבְּוַדַּאי רֵיחוֹ

רַע, אָפָלוּ הָכֵי הַיוּ מַדְלִיקִין בּוֹ, אִי לָאו מִשׁוּם שֶׁפֶּא יַנִּיחַ וְיֵצֵא בְּאָמְצַע הַפְּעוּדָה, וּבְוַדַּאי לֹא עָדִיף אוּר הַבְּדָּלָה שָׁאֵין צָרִיףְ לְחֲזֹר אַחֲרָיו מנֵר שַׁכָּת שֶהוּא חוֹכָה? וְאוּלֵי דְּכַנָּנַת הַפַּפֶּר־חֲסִידִים, שָאֵין זֶה מְן הַמָּבְחָר אַךְּ שָׁאוֹרוֹ רַב, מִפְּנֵי רַיחוֹ הָרַע, אֲבָל לֹא גְרִיעַ מִשְּׁאָר נֵר שֶׁאֵינוֹ אַבוּקָה; גַּם בִּפְרִי־מָגָדִים (דֹ) כָּתַב שָׁאָם אַין לוֹ גַר אַחָר יָכוֹל לְבָרֶךְּ עַלְיו: (וֹ) גַר אַחַר. משׁוּם (ה) הָבִּר שָׁהוּא לְשֵׁם מִצְּוָה. וְנִרְאָה דְּמִיְרִי בְּאפָן שָאֵינוֹ יָכוֹל לְאָרֶב אֶת הַבּּר הַזָּה לַבַּר שֶבְּכִיתוֹ, דְּאִי לָאו הָכִי הַרִי יָכוֹל לְאַיֵּם מִצְוֹת אֲבוּאָה: (ז) לְצֹרֶךְ הַבְּדְּלָה. וְכָל זָה הוא רַק לְמִצְוָה בְּעַלְמָא וְלֹא לְעָכּוּבָא [מאמר מרדכי]: (ה) וְגֵר שֶׁיֶשׁ לוֹ שְׁמֵּי פְתִילוֹת. סְתַם (ו) גַר שֶׁבּגְמָרָא וּפּוֹסְקִים הַיְנוּ גַר שֶׁל שֶׁמֶן, וְקֵא מַשְׁמֵע לָן (ז) דְּכֵיוָן שֶׁאוֹרוֹתֵיהֶן מַגִּיעִין זָה לָזָה לְמִעְלָה הָוֵי אֲבוּקָה. וּבְוַר שֶׁלָנוּ אִם מִנָּח שָׁם כַּמָּה פְתִילוֹת, הָוַי בְּמוֹ פְּתִילָה עָבָה וְאֵינָהּ קַשׁוּכָה אֲבוּקָה, (ס) אַךְּ אָם מַפְרִיד בֵּינֵיהֶם שַׁצָּוָה אוֹ חַלֶּב, כְּגוֹן מַה שֶׁעוֹשִׁין מִשְׁצֵּוָה שֶׁהַנֵּרוֹת קְלוּעִים יַחַד, אוֹ שֶׁמַּרְבּיק יַחַד שְׁתַּי לַהַדָּדִי בְּעֵת הַבְּרָכָהִפּ), זָהוּ גַם־כֵּן חָשִׁיב אֲבוּקהִנּוֹ). (ט) וּמִשְׁמַע מִוּבְרֵי הַפָּגן־אַבְרָהָם שֶׁיִּרְאֶה שֶׁיַגִּיעוּ הַפְּאוֹרוֹת לְהַדְּדֵי, דְּאָז חָשִׁיב אֲבוּקהיוֹי: ג (ט) נוֹהָגִים לְהַסְתַּכֵּל וְכוּ׳. הַשַּעַם, דְּהָא (י) בָעינָן שֶׁיוּכָל לְהַכִּיר לְאוֹרוֹ בֵּין מִטְבַע לְמִטְבַּצ, וּכְדְלְקַמֵּה, וּלְכָךְ נוֹהֲגִים לְהַסְתַּבֵּל בַּצָּפָרְנֵיִם, לְרָאוֹת אָם יוּכַל לַהָנוֹת לְאוֹרוֹ וּלְהַבִּיר בֵּין מַטְבַּעַ לְמַטְבַּעַ כְּמוֹ שֶׁמָבִיר בֵּין צִפֹּרֶן לְבַשֵּׁר; וְעוֹד, שֶׁהַצְּפְּרְנִים הַן סִימַן בְּרֶכָה, שֶׁהַן פָּרוֹת וְרָבוֹת לְעוֹלֶם, וְגַם מִסְתִּכְּלִים בְּכַפּוֹת יָדִיִם שֶׁיֵּשׁ בְּשֹׁרְטוּטֵי הָיָד, סִימָן לְהַתְבָּרָךְ בּוֹ: (י) לְכְפּ**ּרְ הָאָצְבָּעוֹת**. הַיְנוּ (יֹס) הָאַרְבַּע אֶצֶבֶּעוֹת עַל־גַב הָאָגוּדָל: (יא) שֶׁאָז רוֹאָה וְכוּ׳. וְיֵשׁ נוֹהָגִין לְפְשֹׁט אַחַר־כָּךְּ הָאַרְבָּע אָצְבָּעוֹת וְלִרְאוֹת מֵאַחַרִיהֶם עַל הַצְּפָּרְנָיִם [מ״א בשם ס׳ הכונות]: ד (יב) דְהַיְנוּ שֶׁיִּהְיָה סָמוּדְ. וַאֲפִלּוּ אִם הוּא עוֹמֵד חוּץ לָבֵּיִת, כֹּל שֶׁהָאוֹר גַּדוֹל שֶׁיּוּכַל לְהַפִּיר בְּמָקוֹם שֶׁעוֹמֵד, מְקְרֵי דָבָר זֶה נֶהָנָה לְאֹירָה וְיָכוֹל לְבָרַךְּ [גמרא]: (יג) שֶׁיּוּכַל לְהַכִּיר²¹⁾. וְעַל־כַּן אָם הוּא יוֹצֵא בְּבְרְכֵּת הַבְּדָּלָה מְאֲחַרִים וְרוֹצֶה לָצֵאת גַּם בְּבְרְכֵּת יבוֹרֵא מְאוֹרֵי הָאָשׁ׳, יְקָרָב עַצְמוֹ אַצֶּל הָאָשׁ כְּשׁעוּר זָה, כְּדֵי שָׁיָהְיָה יוּכַל לָצֵאת גַּם בְּבְרְכֵּת ׳בּוֹרֵא מְאוֹרֵי הָאָשׁ׳. וְעַיֵּן מָה שֶׁבָּתַבְנוּ

גם־בּן הָיָה אַסוּר לְהַשְּׁהַמֵּשׁ בַּאוּר, וַאֲפָלוּ הָבִי אֵין צָרִיךְ לְחֲזֹר אַחֲרָיו? הָתָם הַלֹא סְתָּר לְבָרַךְ גַּם עַל הָאוּר שֶׁלֹא הָיָה בַּמְצִיאוּת כְּלֶל בְּשְׁבָּת אֶלָא הוֹצִיאוֹ עַתָּה מן האַבָנים. וּבַדְלָקְפָּן בָּסְעיף ח. וְלֹא שַׁיָּדָ בוֹ הַבְדָּלָה, מָה שָׁאַין כַן בְּמוֹצָאֵי יוֹם־הַכּפּוּרִים שָׁאַין מְבָרְכִין עַל אוּר הַיּוֹצֵא מַאֲבָנים כִּי אָם עַל אוּר שָשָּבָת מְבְּעוֹד יוֹם, וּכְדִלְקַמְן בְּסִימָן תרכד, וְשַׁיַּהְ בּוֹ הַבְדַּלָה, שֶׁכֶּל הַיּוֹם אַסוּר וְעַכְשֵׁו מָתָר. וְזֶה הַפּרוּץ איתָא בּפְרִישָׁה, וְגַם הַגְּרַ״א רָמֶז לָזֶה, וּמְגן־אַבְרָהָם תַּרְץ בְּאֹבֶן אָחָר בְּסַעִיף־קָטָן ב, וּלְפִי הַנָּרָאָה שֶׁחָשֶׁב שֶׁהָהוּ פַנַּנַת הַרָאֲבָ״ד הַפּוּבָא בְּבֵית־יוֹפַף, אֲבָל הַגְּרָ״א לֹא פַּרַשׁ בַּן: (ג) וְאַף דִּלְבָסוֹף מסְתַּפְּק בָּוָה מִדְּבְרֵי הַפּּלְבּוֹּ≥), הַמְּנְהָג בְּמוֹ שֶׁבֶּתֶב מֵעֶקֶרָא, דַּהָרִי נוֹהָגִין הַעוֹלָם לַאמֹר 'וְיִהָּן לְדְּ' אַצֶּל הַנֵּר קֹדֶם שָׁמֶּבְדִילִין6): (7) אַכַן מָה שָׁבֶּּתָב בִּבְּרִי־מְגָדִים דְּטַעֵּם הַפְּבָּר־חַסִידִים הוא מְשׁוּם ״הַקְרִיבָהוּ נָא לְפַחַתָּךְ״, לֹא נְהִירָא כְּלָל, דְּמָאי שָׁנָא מְשֶׁבָּת? וּבְצֵטְרָת־זְקְנִים כָּתַב, מִפְּנִי שֶׁבְּמוֹצָאִי־שֶׁבֶּת צֶרְיִדְ רַיִּחַ טוֹב, וְגַם לְטַצֶּם זֶה מְסְתַּבְּרָא דְּהַפּּבְּר־חֲסִידִים לא אָאָמָר רַק לְמִצְוָה מון הַמָּבְחַר: (ס) הַגְּרַ״א: (וֹ) טָ״ז וּלְבוּשׁי־שֹׁרָד: (ז) דְּתַגְּרָ״א צַיַן: שַׁבַּת כ״ג עַמוּד ב, וְעַיַן פַּרוּשׁ רַשִׁ״ שֶׁם: (ס) לְבוּשִׁי־שַׂרָד וּפְּרִי־ : מָגָרִים: (ט) בְּסוֹף סָעִיף־קָטָן ד. וְעַיַּן בְּחָדּוּשֵׁי רָבִּי עַקִּיבָא אִיגְר: (י) טוּר: (יל) מָגַן־אַבְרָהָם בְּשֵׁם הַכָּנְנוֹת:

תָּרְבּוּם: 1 עַץ־שְרַף. 2 עֲשַׁשִׁית הַדּוֹלֶקֶת בְּגַפְטְ אוֹ בְּשָׁמֶן.

1. Ke roselve